Korkeakoulujen rakenteellinen kehittämisen keskeiset linjaukset

Henna Virkkunen
Opetusministeri

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Rakenteellinen kehittäminen

- **Tavoitteet:**
  - koulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen
  - alueellisesti vahvempi ja vaikuttavampi korkeakouluverkko
  - voimavarojen kohdentaminen huippututkimukseen ja strategisiin painoaloihin
  - korkeakouluille paremmat edellytykset menestyä kansainvälisesti
  - osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen
- **Taustaksi:**
  - Hallitusohjelman mukaisesti rakenteellista kehittämistä jatketaan
  - Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat 2008
  - Innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi
  - Suomen Akatemian Tieteen tila ja taso -arviointi
- **Kehittämishaasteet:**
  - Korkeakoulu- ja tutkimuskentän alueellinen sirpaloituminen
  - Opintojen pitkittyminen
  - Korkeakoulujen ohut kansainvälistyminen

Yliopistot (sin.), ammattikorkea-koulut (vihr.) ja sektoritutkimus-laitokset (pun.)

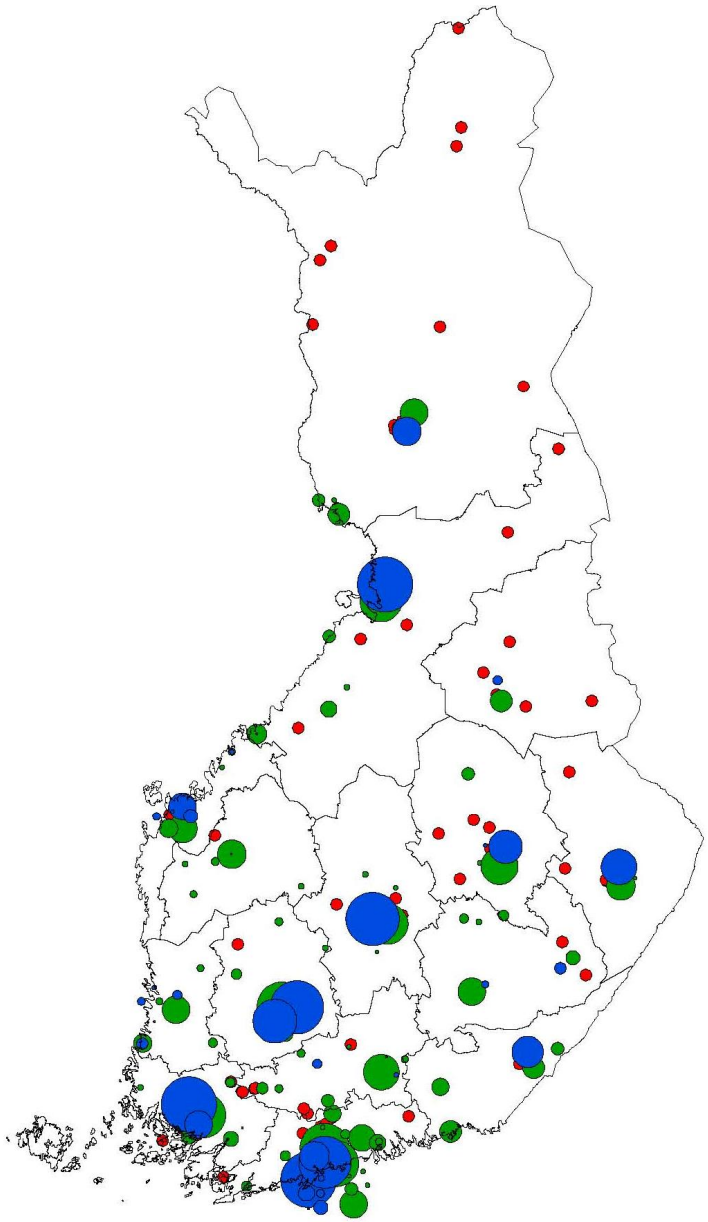

Korkeakoululaitos 2010 ja tavoite 2020

- Yliopistoja 16 (tavoite 2020 enintään 15)
- Yliopistot ovat pääsääntöisesti vähintään 3000 kokopäiväopiskelijan yhteisöjä.
  - Svenska Handelshögskolan, Sibelius-Akatemia, Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulu selvästi alle 3 000 kokopäiväopiskelijan yliopistoja.
  - Rajan tuntumassa: Vaasan yliopisto, Lapin yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto
- Ammattikorkeakouluja 25 (tavoite *enintään 18)*
- AMK:t ovat vähintään 2 500 kokopäiväopiskelijan yhteisöjä. AMK:t toimivat aiempaa harvemmilla paikkakunnilla.
  - Arcada, Saimaan amk, HUMAK, Kajaanin amk ja Kemi-Tornion amk alle 2 500 kokopäiväopiskelijan ammattikorkeakouluja
  - Rajan tuntumassa: DIAK, Keski-Pohjanmaan amk, Rovaniemen amk ja Pohjois-Karjalan amk, Vaasan amk ja Novia yh
  - Tutkintoon johtavaa koulutusta antavat paikkakunnat eivät ole olennaisesti vähentyneet

Havaintoja korkeakoulutuksen nykytilasta

- Uusia opiskelijoita korkeakoulutukseen n. 56 000/vuosi
  - Ylioppilaita n. 33 000/vuosi
  - noin 75 % hakee heti korkeakoulutukseen
  - näistä alle 40 % eli noin 10 000 saa paikan välittömästi korkeakouluista
- Uusien korkeakouluopiskelijoiden mediaani-ikä on 21 vuotta
  - viidennes aloittajista on yli 26-vuotiaita.
- Läpäisyasteita nostettava selvästi
  - Yliopistojen perustutkintojen 7 vuoden läpäisyaste 56 % (lukua nostaa aiemmasta 49 %:sta vuoden 2008 tutkinnonuudistuksen siirtymäkauden päättyminen)
  - ammattikorkeakoulututkintojen 5 vuoden läpäisyaste 60 %
  - Vähintään 45 opintopistettä lukuvuodessa suorittaa yliopistojen perustutkinto-opiskelijoista 39 % ja ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoista 54 %
- Suomessa 20–29-vuotiaista on koulutuksessa 43 %, muualla OECD-maissa vain joka neljäs.
  - Ammattikorkeakoulututkinto suoritetaan (nuorten koulutus) 25-vuotiaana (mediaani-ikä) ja yliopistojen ylempi korkeakoulututkinto 27–28-vuotiaana (mediaani-ikä)

Havaintoja korkeakoulutuksen nykytilasta...

- Julkisen sektorin panostus korkeakoulutukseen merkittävä
  - Yliopistolaitos 1,7 Mrd./ v.
  - Ammattikorkeakoulut 0,9 Mrd./ v
  - Julkinen tutkimusrahoitus (SA+Tekes) 0,3 Mrd./v
  - Suurena haasteena julkisen talouden kestävyys tilanteessa, jossa vanhusväestön määrä kasvaa ja työikäisen väestön määrä vähenee sekä kansainvälinen kilpailu kiristyy
- Nykyinen koulutustarjonta ylimitoitettua ja koulutuspaikkojen käyttö tehotonta. Haasteena turvata osaavan työvoiman saatavuus
  - 40 vuoden työuraa ei saavuteta
  - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadun parantamiseen ei riitä voimavaroja
  - Korkeakoululaitoksen kansainvälinen kilpailukyky heikko
  - Koulutustarjonnan ja kysynnän kohtaannossa ongelmia

Havaintoja korkeakoulutuksen nykytilasta...

- Nykyiseen korkeakoulutarjontaan tulee tehdä alakohtaisia määrällisiä ja sisällöllisiä muutoksia (Kesun välitarkastus valmistui loppuvuodesta 2009)
- Muutoksia tehty jonkin verran (esim. sosiaali- ja terveysalan koulutusta lisätty), mutta ne eivät vielä ole riittäviä
- Tarpeeseen nähden liikaa aloittajia
  - tekniikan ja liikenteen ala
  - kulttuuriala
  - kielitieteet ja historia
  - metsäalan koulutus
  - yhteiskuntatieteen ja liiketalous
  - matkailu-, ravitsemis- ja talousala
  - luokanopettajakoulutus
- Tarpeeseen nähden liian vähän aloittajia
  - sosiaali- ja terveysala
  - oikeustiede
  - erityisopettaja- ja lastentarhanopettajakoulutus
- Koulutuslisäykset voidaan toteuttaa nykyisissä yksiköissä
- Tarvetta koota koulutusta ja tutkimusta erityisesti tekniikan, luonnontieteiden, yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden aloilla

Yliopistojen huippu-/laatuyksiköt vuodesta 1995 alkaen

	Tutkimuksen huippuyksiköt*	Koulutuksen huippuyksiköt**
Aalto-yliopisto	**15**	**28**
Helsingin yliopisto	**43**	**18**
Itä-Suomen yliopisto	**4**	**8**
Jyväskylän yliopisto	**10**	**8**
Kuvataideakatemia		**2**
Lapin yliopisto		**2**
Lappeenrannan teknillinen yliopisto		**3**
Oulun yliopisto	**3**	**14**
Sibelius-Akatemia		**4**
Svenska Handelshögskolan		**3**
Tampereen teknillinen yliopisto	**6**	**2**
Tampereen yliopisto	**2**	**14**
Teatterikorkeakoulu		**4**
Turun yliopisto (U)	**10**	**15**
Vaasan yliopisto		**4**
Åbo Akademi	**5**	

*) Tutkimuksen huippuyksiköt Suomen Akatemian nimeämiä (koordinoivan yo:n mukaan)

**) Koulutuksen huippu-/laatuyksiköt KKN:n nimeämiä 1995-2000, KKA:n nimeämiä 2001 alkaen, ml. KKA:n nimeämät Aikuiskoulutuksen laatuyliopistot ja Taiteen keskustoimikunnan nimeämät taiteellisen toiminnan huippuyksiköt

Ammattikorkeakoulujen heikot koulutusohjelmat

	Hakukohteiden lkm	Hakukohteet, joihin alle 1 hakijaa	Enintään 40 aloittajan ryhmiä, lkm	Enint. 40 aloittajan ryhmiä, %
Arcada - Nylands svenska yrkeshögskola	12	1	7	58,3
Diakonia-ammattikorkeakoulu	14	1	13	92,9
HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu	13	3	3	23,1
Humanistinen ammattikorkeakoulu	9	2	8	88,9
Hämeen ammattikorkeakoulu	23	1	12	52,2
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	24	1	11	45,8
Kajaanin ammattikorkeakoulu	9		5	55,6
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu	12	4	8	66,7
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu	17	7	11	64,7
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu	17	2	10	58,8
Lahden ammattikorkeakoulu	23	1	15	65,2
Laurea-ammattikorkeakoulu	26	2	12	46,2
Metropolia Ammattikorkeakoulu	48		24	50,0
Mikkelin ammattikorkeakoulu	15	4	6	40,0
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	33	2	23	69,7
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu	18		12	66,7
Rovaniemen ammattikorkeakoulu	12		4	33,3
Saimaan ammattikorkeakoulu	12	2	9	75,0
Satakunnan ammattikorkeakoulu	26	3	16	61,5
Savonia-ammattikorkeakoulu	29	5	20	69,0
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	18	4	9	50,0
Tampereen ammattikorkeakoulu	30	1	14	46,7
Turun ammattikorkeakoulu	38	5	19	50,0
Vaasan ammattikorkeakoulu	14	2	6	42,9
Yrkeshögskolan Novia	34	8	30	88,2
YHTEENSÄ	526	61	307	

Hakukohteiden vetovoima ammattikorkeakouluissa

	Hakukohteiden lukumäärä	Hakukohteet, joiden vetovoima alle alan maan keskiarvon
Arcada - Nylands svenska yrkeshögskola	12	10
Diakonia-ammattikorkeakoulu	14	10
HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu	13	4
Humanistinen ammattikorkeakoulu	9	6
Hämeen ammattikorkeakoulu	23	6
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	24	7
Kajaanin ammattikorkeakoulu	9	6
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu	12	12
Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu	17	17
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu	17	12
Lahden ammattikorkeakoulu	23	10
Laurea-ammattikorkeakoulu	26	19
Metropolia Ammattikorkeakoulu	48	14
Mikkelin ammattikorkeakoulu	15	15
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	33	15
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu	18	13
Rovaniemen ammattikorkeakoulu	12	8
Saimaan ammattikorkeakoulu	12	6
Satakunnan ammattikorkeakoulu	26	22
Savonia-ammattikorkeakoulu	29	17
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	18	15
Tampereen ammattikorkeakoulu	30	11
Turun ammattikorkeakoulu	38	16
Vaasan ammattikorkeakoulu	14	12
Yrkeshögskolan Novia	34	32
YHTEENSÄ	526	315

Vuoden 2003 ammattikorkeakoulututkinnon uusien opiskelijoiden* koulutuksen läpäisy (tutkinnot) 5-vuoden kuluttua aloittamisesta

Nuorten koulutus	**Aloittaneet kalenterivuonna 2003**	**Suorittanut tutkinnon ko. amk:ssa 5-vuoden kuluessa**	**Suorittanut amk-tutkinnon (missä tahansa amk:ssa) 5-vuoden kuluessa**	**Suorittanut tutkinnon ko. amk:ssa 5-vuoden kuluessa**	**Suorittanut amk-tutkinnon (missä tahansa amk:ssa) 5-vuoden kuluessa**
Koulutusala	Yhteensä	Yhteensä	Yhteensä	%	%
Amk:t yhteensä	**22 931**	**12 428**	**13 773**	**54,2**	**60,1**
Humanistinen ja kasvatusala	251	173	184	68,9	73,3
Kulttuuriala	2 197	1 273	1 389	57,9	63,2
Yht.tiet. liiketal., hall.ala	4 931	2 738	3 036	55,5	61,6
Luonnontieteiden ala	1 395	581	667	41,6	47,8
Tekniikan ja liikenten ala	6 339	2 443	2 816	38,5	44,4
Luonnonvara- ja ympäristöala	674	356	394	52,8	58,5
Sos., terveys- ja liikunta-ala	5 530	3 930	4 251	71,1	76,9
Matk., ravitsemis- ja tal.ala	1 614	934	1 036	57,9	64,2

Lähde: Tilastokeskus

Ei sisällä Poliisiammattikorkeakoulun eikä Högskolan på Ålandin tietoja. Ei sisällä uusia opiskelijoita, joilla oli puutteellinen henkilötunnus.

*läsnäolevat uudet opiskelijat

Vuoden 2003 ammattikorkeakoulututkinnon uusien opiskelijoiden* koulutuksen läpäisy (tutkinnot) 5-vuoden kuluttua aloittamisesta

Nuorten koulutus	**Aloittaneet kalenterivuonna 2003**	**Suorittanut tutkinnon ko. amk:ssa 5-vuoden kuluessa**	**Suorittanut tutkinnon ko. amk:ssa 5-vuoden kuluessa**
Koulutusala	Yhteensä	Yhteensä	%
Amk:t yhteensä	**22 931**	**12 428**	**54,2**
Arcada	354	173	48,9
Diakonia	476	363	76,3
HAAGA-HELIA	1 475	778	52,7
Humanistinen	285	187	65,6
Hämeen	966	496	51,3
Jyväskylän	1 141	689	60,4
Kajaanin	367	182	49,6
Kemi-Tornion	518	237	45,8
Keski-Pohjanmaan	594	293	49,3
Kymenlaakson	786	430	54,7
Lahden	807	475	58,9
Laurea	1 508	817	54,2
Metropolia	2 284	1 158	50,7

Vuoden 2003 ammattikorkeakoulututkinnon uusien opiskelijoiden* koulutuksen läpäisy (tutkinnot) 5-vuoden kuluttua aloittamisesta

Nuorten koulutus	**Aloittaneet kalenterivuonna 2003**	**Suorittanut tutkinnon ko. amk:ssa 5-vuoden kuluessa**	**Suorittanut tutkinnon ko. amk:ssa 5-vuoden kuluessa**
Koulutusala	Yhteensä	Yhteensä	%
Amk:t yhteensä	**22 931**	**12 428**	**54,2**
Mikkelin	697	399	57,2
Oulun	1 414	719	50,8
Pohjois-Karjalan	683	371	54,3
Rovaniemen	548	263	48,0
Saimaan	514	297	57,8
Satakunnan	984	468	47,6
Savonia	1 239	702	56,7
Seinäjoen	831	499	60,0
Tampereen	1 513	878	58,0
Turun	1 703	940	55,2
Vaasan	615	295	48,0
Yh Novia	629	319	50,7

Lähde: Tilastokeskus

Lukuvuonna 2001-2002 aloittaneiden 7-vuoden läpäisy yliopistoissa

Aloituskoulutusala	**%**
Teologinen	57 %
Humanistinen	47 %
Taideteollinen	63 %
Musiikkiala	53 %
Teatteri- ja tanssiala	90 %
Kasvatustieteellinen	81 %
Liikuntatieteellinen	75 %
Yhteiskuntatieteellinen	59 %
Psykologia	85 %
Terveystieteet	76 %
Oikeustieteellinen	74 %
Kauppatieteellinen	70 %
Luonnontieteellinen	44 %
Maatalous-metsätieteellinen	62 %
Teknillistieteellinen	38 %
Lääketieteellinen	81 %
Hammaslääketieteellinen	76 %
Eläinlääketieteellinen	59 %
Farmasia	93 %
Kuvataideala	76 %
Yhteensä	**56 %**

Lukuvuonna 2001-2002 aloittaneiden 7-vuoden läpäisy yliopistoissa

Opintoaloja joilla läpäisy alle 45 %	
Filosofia	32 %
Kirjallisuus	44 %
Tilastotiede	40 %
Tietojenkäsittely	33 %
Fysiikka	42 %
Kemia	43 %
Arkkitehtuuri ja rakentaminen	39 %
Kone-, metalli- ja energiatekniikka	40 %
Sähkö- ja automaatiotekniikka	37 %
Tieto- ja tietoliikennetekniikka	26 %
Tekstiili- ja vaatetustekniikka	35 %

Lukuvuonna 2001-2002 aloittaneiden 7-vuoden läpäisy yliopistoissa

Aloitusyliopisto	**%**
Helsingin yliopisto	57 %
Turun yliopisto	59 %
Åbo Akademi	52 %
Oulun yliopisto	53 %
Tampereen yliopisto	61 %
Jyväskylän yliopisto	61 %
Lapin yliopisto	62 %
Itä-Suomen yliopisto	61 %
Vaasan yliopisto	55 %
Aalto yliopisto	50 %
Svenska handelshögskolan	69 %
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	51 %
Tampereen teknillinen yliopisto	41 %
Sibelius-Akatemia	53 %
Teatterikorkeakoulu	90 %
Kuvataideakatemia	76 %
Yhteensä	**56 %**

Rakenteellisen kehittämisen välttämättömyys

- Laaja yksimielisyys yleisellä tasolla siitä, että korkeakoulutuksessa painopiste siirrettävä rakenteista koulutuksen ja tutkimuksen laadun vahvistamiseen
- Kilpailukyvyn vahvistaminen yhteinen haaste Euroopassa
  - Useissa maissa korkeakoulutuksen ja tutkimusrakenteiden uudistuksia tehty/käynnissä
  - Suomalaisten korkeakoulujen toimintaedellytyksistä huolehdittava
- Osaavan työvoiman riittävyys keskeinen menestystekijä
  - Korkeakoulujen opiskelupaikat tehokkaaseen käyttöön
- Korkeakoulujen kansainvälistymisen vahvistaminen

Rakenteellisen kehittämisen välttämättömyys...

- Jo tehdyt rakenteellisen kehittämisen kehittämistoimet eivät vielä ole riittäviä
- Korkeakouluverkon tiivistämistä tulee edelleen jatkaa
  - Esimerkiksi korkeakouluyksiköiden väheneminen nykyisestä noin 130:sta noin 50 yksikköön koskettaa vain noin 10 prosenttia nykyisestä koulutustarjonnasta
  - Opiskelijoiden valinnanmahdollisuudet lisääntyvät
  - Luodaan edellytyksiä laadukkaalle tki-toiminnalle ja osaamiskeskittymien syntymiselle
  - Kansainvälinen kiinnostavuus ja kilpailukyky paranee
- Tutkintojen suorittaminen normiajassa ja läpäisyasteen nosto 75%:n sekä ikäluokkien pieneneminen mahdollistaisi korkeakoulujen aloituspaikkojen vähentämisen laskennallisesti 10.000 aloituspaikalla
  - Vapauttaa voimavaroja koulutuksen ja tutkimuksen laadun vahvistamiselle (laskennallisesti enimmillään 150-200 milj. euroa)
  - Edellyttää koulutustarjonnan oikeaa suuntaamista työelämän tarpeisiin ja ennakoinnin kehittämistä

Rakenteellisen kehittämisen välttämättömyys...

- Pienissä yksiköissä ja sivutoimipisteissä vetovoimaongelmat yleisiä, opiskelijoiden valinnanmahdollisuudet ja tukipalvelut puutteellisia sekä tki-toiminnan edellytykset riittämättömät
  - Koulutusalatasolla hakijatilanne vielä varsin hyvä sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa
  - Väestörakenteen muuttuessa, koulutuspaikkojen käytön tehostuessa ja koulutustarjonnan supistuessa korkeakoulujen ja alojen välinen kilpailu opiskelijoista kiristyy
  - Laadukkaan korkeakouluyhteisön merkitys kilpailu- ja vetovoimatekijänä korostuu
  - Ammattikorkeakouluissa noin kolmannekseen hakukohteista on enintään 1,5 ensisijaista hakijaa/aloituspaikka
  - Joissakin yliopistoissa hakijavajetta on pyritty parantamaan suorilla koulutusjatkumoilla ammattikorkeakouluista, ammattikorkeakouluissa perustettu vieraskielisiä ohjelmia

- Tutkimuksen huippuyksiköt keskittyvät muutamaan yliopistoon
  - 4 tiedeyliopistolla ei ole vuosina 1995 – 2013 yhtään tutkimuksen huippuyksikköä
  - Tieteellisen tutkimuksen vahvistaminen yliopistoissa luo tilaa ammattikorkeakoulujen aluevaikuttavuuden vahvistamiselle ja työelämäyhteistyön tiivistämiselle

Periaatteet jatkotyölle

- Koko korkeakoululaitoksen on toimintakykyinen ja vetovoimainen siten, että kaikilla korkeakouluilla on edellytykset laadukkaaseen ja kansainväliseen toimintaan.
- Korkeakoululaitos muodostuu edelleen duaalimallin mukaisesti yliopistoista ja ammattikorkeakouluista.
- Korkeakoulutuksen alueellinen saatavuus turvataan ja korkeakouluverkko säilyy alueellisesti kattavana.
- Osaavan työvoiman riittävyys turvataan. Nykyiseen korkeakoulutarjontaan tehdään määrällisiä ja sisällöllisiä muutoksia perustuen yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin.
- Kaikki opiskelijat saavat hyvän ja laadukkaan koulutuksen ja opintoja tukevat palvelut riippumatta opiskelupaikkakunnasta.

Periaatteet jatkotyölle...

- Alueellista innovaatiotoimintaa vahvistetaan korkeakoulujen profiloitumisella ja painoalojen vahvistamisella sekä muodostamalla alueellisia osaamiskeskittymiä, jossa innovaatiojärjestelmän eri toimijat ovat yhteisissä toimintaympäristöissä.

- Sektoritutkimuksen koko tutkimuskapasiteettia hyödynnetään nykyistä tehokkaammin.

- Korkeakoulujen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmät tukevat uusia korkeakoulurakenteita sekä laadun ja vaikuttavuuden vahvistamista korkeakouluissa.